

Komintern-debatt om ”arbetarregering”

Innehåll

Ur ”Tesar om internationalens taktik” från Kominterns 4:e kongress	1
Ur Kominterndelegaternas debatt om teserna 9 – 12 november 1922	3
Ur Diskussionen om ”Kapitalets offensiv”, 11, 16 och 17 november 1922	9

Begreppet *arbetarregering* har stötts och blötts alltsedan det antogs vid Kominterns 4:e kongress 1922. Här redovisas material om frågan från den aktuella Komintern-kongressen.

Ur ”Tesar om internationalens taktik” från Kominterns 4:e kongress

11. Arbetarregeringen

Som allmän propagandaparoll kan kravet på arbetarregering (ev. arbetar- och bonderegering) användas nästan överallt. Men *som aktuell politisk lösning* har arbetarregeringen den största betydelsen i de länder, där det borgerliga samhället befinner sig i en särskilt osäker situation, där styrkeförhållandena mellan arbetarpartierna och bourgeoisin sätter avgörandet av regeringsfrågan på dagordningen som praktisk nödvändighet. I dessa länder blir parollen ”arbetarregering” en oundviklig slutsats av hela enhetsfronttaktiken.

Andra Internationalens partier söker i dessa länder ”rädda” situationen genom att propagera för och förverkliga en koalition mellan bourgeoisin och socialdemokratin. De senaste försöken av några partier inom II:a Internationalen (t.ex. i Tyskland) att tillbakavisa ett öppet deltagande i en sådan koalitionsregering och samtidigt i smyg genomföra den, betyder endast en försiktighetsmanöver gentemot de protesterande massorna – ett ännu mera raffinerat bedrägeri mot arbetarna. Mot en öppen eller maskerad borgerlig-socialdemokratisk koalition ställer kommunisterna enhetsfronten av alla arbetare och en koalition av alla arbetarpartier på det ekonomiska och politiska området till kamp mot den borgerliga makten och för dess slutliga störtande. Genom en förenad kamp av alla arbetare mot bourgeoisien skall hela statsapparaten komma i arbetarregeringens händer, och därigenom skall arbetarklassens position stärkas.

Arbetarregeringens mest elementära uppgifter måste vara att beväpna proletariatet, att avväpna de borgerliga kontrarevolutionära organisationerna, att införa en produktionskontroll, att lägga huvudparten av skattebördan på de rikas skuldror och att bryta den kontrarevolutionära bourgeoisiens motstånd.

En sådan arbetarregering är möjlig blott om den födes genom massornas egen kamp och stöder sig på kampdugliga arbetarorgan, vilka skapas av de undertryckta arbetarmassornas understa lager. Även en arbetarregering, som uppstått genom en parlamentarisk konstellation och alltså är av rent parlamentariskt ursprung, kan åstadkomma en uppräckning för den revolutionära arbetarrörelsen. Det är självklart, att uppkomsten av en verklig arbetarregering och det vidare upprätthållandet av en regering, som bedriver revolutionär politik, kommer att leda till en förbittrad kamp, ev. till inbördeskrig med bourgeoisien. Redan proletariatets försök att bilda en dylik arbetarregering kommer på förhand att stöta på det skarpaste motstånd från bourgeoisiens sida. Parollen arbetarregering är därför ägnad att samla proletariatet och utlösa revolutionär kamp.

Kommunisterna måste under vissa omständigheter förklara sig beredda att bilda regering tillsammans med icke-kommunistiska arbetarpartier och -organisationer. Men de kan göra detta först då garantier finnes för att denna arbetarregering verkligen kommer att föra en kamp mot

borgardömet i ovannämnda mening. Därvid består de självklara villkoren för kommunisternas deltagande i en sådan regering, att

- 1) Deltagandet i en arbetarregering endast kan ske med exekutivens samtycke
- 2) De kommunistiska medlemmarna i en sådan ministär står under den strängaste kontroll från sitt partis sida.
- 3) Resp. kommunistiska deltagare i denna arbetarregering står i intimaste kontakt med massornas revolutionära organisationer.
- 4) Det kommunistiska partiet bibehåller absolut sin egen prägel och full självständighet för sin agitation.

Med alla sina stora fördelar har arbetarregeringsparollen också sina risker, liksom också hela enhetsfronttaktiken i sig döljer vissa faror. För att förebygga dess faror måste de kommunistiska partierna taga följande i betraktande:

Varje borgerlig regering är tillika en kapitalistisk regering. Men icke varje arbetarregering är en verklig proletär regering, d.v.s. ett revolutionärt maktinstrument för proletariatet.

Kommunistiska Internationalen måste räkna med följande möjligheter

- 1) *Liberal* "arbetarregering". En sådan fanns i Australien och kommer att vara möjlig i England inom en nära framtid.
- 2) *Socialdemokratisk* "arbetarregering". (Tyskland)
- 3) En regering av arbetare och fattiga bönder. En sådan möjlighet finnes på Balkan, i Tjeckoslovakiet etc.
- 4) Arbetarregering med deltagande av kommunisterna.
- 5) En verklig proletär arbetarregering, som i oförfalskad form endast kan förverkligas genom det kommunistiska partiet.

De båda förstnämnda typerna är inga revolutionära arbetarregeringar, utan i verkligheten förstuckna koalitioner mellan bourgeoisien och antirevolutionära arbetarledare. Sådana "arbetarregeringar" tolereras under kritiska tider av den försvagade bourgeoisien, för att lura proletariatet beträffande statens verkliga klasskaraktär eller rent av med de korruperade arbetarledarnas hjälp avvärja proletariatets revolutionära offensiv och vinna tid. Kommunisterna kan icke deltaga i en sådan regering. De måste tvärtom hänsynslöst avslöja sådana falska "arbetarregeringar" verkliga karaktär inför massorna. I den givna nedgångsperioden för kapitalismen, då den viktigaste uppgiften är att vinna proletariatets flertal för den proletära revolutionen, kan dock även dessa regeringar objektivt bidra till att påskynda den borgerliga maktens förstöringsprocess.

Kommunisterna är redo att gå samman även med de arbetare, som ännu ej insett nödvändigheten av proletariatets diktatur, med socialdemokratiska, kristliga, partilösa, syndikalistiska arbetare etc. Kommunisterna är alltså även beredda att under vissa betingelser och mot vissa garantier stödja en icke-kommunistisk arbetarregering. Men kommunisterna förklarar under alla förhållanden öppet för arbetarna, att endast proletariatets diktatur tryggar arbetarklassens verkliga frigörelse.

De båda närmast uppräknade typerna av arbetarregeringar (3 och 4), i vilka kommunisterna kan deltaga, innebär ännu ej proletariatets diktatur, de är ej ens historiskt oundgängliga övergångsformer till diktaturen, men de kan, där de komma till stånd, bilda utgångspunkten för tillkämpandet av denna diktatur. Den fulländade proletära diktaturen är endast den verkliga arbetarregeringen (5), som består av kommunister.

Ur Kominterndelegaternas debatt om teserna 9 – 12 november 1922

(Förkortad redogörelse utgiven i London)

*Zinovjev*¹ (rapporterar för Kommunistiska Internationalens Exekutivkommitté): Parollen om en arbetarregering har ännu inte klargjorts på ett uttömmande sätt. Enhetsfronttaktiken kan användas nästan överallt. Det är svårt att tänka sig något land där arbetarklassen har uppnått en avsevärd storlek, men där enhetsfronttaktiken ännu inte börjat tillämpas. Den är lika gångbar i USA, Bulgarien, Italien och Tyskland. Men detta kan inte på några villkor sägas gälla även för parollen om en arbetarregering. Denna paroll är mindre allmänt gångbar, och dess betydelse är jämförelsevis begränsad. Den kan endast antas i de länder där styrkeförhållandena gör det möjligt, där frågan om makten, frågan om regeringen, både på det parlamentariska och utomparlamentariska planet har ställts i förgrunden. Naturligtvis kan man även i dag i USA göra ett bra propagandarbete kring parollen om en arbetarregering. Vi kan förklara för arbetarna att ”om ni vill frigöra er, måste ni ta makten i egna händer”. Men, vi kan inte, med tanke på de nuvarande styrkeförhållandena i USA, hävda att parollen om en arbetarregering kan användas utifrån en faktiskt pågående kamp mellan två partier, som tidigare i Tjeckoslovakien, som kanske framledes i Tyskland, som tidigare och kanske i framtiden igen i Italien.

Parollen om en arbetarregering är med andra ord inte en allmängiltig paroll som enhetsfronttaktiken. Parollen ”arbetarregering” är en avgränsad konkret tillämpning av enhetsfronttaktiken under vissa specifika förhållanden. Det är väldigt lätt att missta sig på denna punkt. Jag tror att vi måste vara på vår vakt mot de risker som det medför att betrakta stadiet med en arbetarregering som ett universiellt nödvändigt stadium. I den mån det är möjligt att göra profetior i sådana här frågor, lutar jag åt den uppfattningen att en arbetarregering kommer att uppstå endast tillfälligtvis, i ett eller annat land, där det råder speciella omständigheter.

Jag tror att den kommer att uppstå endast i undantagsfall. Dessutom är det ett stort misstag att inbilla sig att bildandet av en arbetarregering skulle komma att inleda en tämligen fredlig period, och att vi därmed skulle bli befriade från kampens mödor. Arbetarklassen måste fås att klart förstå att en arbetarregering endast kan vara ett övergångsstadium. Vi måste i enkla termer förklara att en arbetarregering inte kommer att avskaffa behovet av kamp, inte kommer att undanröja nödvändigheten av ett inbördeskrig. Men, så län vi inser riskerna med parollen, behöver vi inte dra oss för att använda den.

Ernest Meyer (Tyskland): Den svåraste frågan vi hade att lösa i samband med enhetsfronttaktiken – (och som vi ännu inte har löst) – var frågan om arbetarregeringen. Vi måste skilja mellan socialdemokratiska regeringar i Tyskland – i Sachsen, Thüringen och tidigare också i Göttingen – regeringar som vi var tvungna att stödja men som inte har någonting gemensamt med vår uppfattning om en arbetarregering. Om vi strävar efter att få Internationalens stöd för iden om en arbetarregering och om vi vill att denna paroll ska antas av broderpartierna som arbetar under ungefär samma villkor som vi, betyder detta inte att vi förväntar oss att de ska anta målsättningen att upprätta och delta i socialdemokratiska regeringar, utan endast att de bör kämpa för arbetarregeringar och därmed underlätta vår kamp.

Den främsta skillnaden mellan en arbetarregering och en socialdemokratisk regering är att den förra, utan att uttalat kalla sin politik socialistisk, i praktiken genomför en socialistisk-

¹ Grigorij Zinovjev, Kominterns sekreterare vid denna tid, hade varit med i bolsjevikpartiet sen det grundades och var Lenins närmaste man under exilen. Han var med i politbyrå 1917–26 och tillsammans med Stalin och Kamenev en av ledarna efter Lenins död (som bl a utmanövrerade Trotskij). Han uteslöts ur partiet eftersom han senare slöt upp bakom Trotskij och avrättades 1936 trots att han hade gjort avbön.

kommunistisk politik. Följaktligen kommer en arbetarregering inte att grunda sig enbart på parlamentariska handlingar, utan den kommer att tvingas bygga på de stora massornas stöd, och dess politik kommer i grunden att skilja sig från socialdemokratiska regeringar sådana de existerar i en del stater i Tyskland.

Idag gjorde kamrat Zinovjev denna distinktion mellan en arbetarregering och proletariats diktatur. Detta hade aldrig riktigt klargjorts i den tidigare debatten. Vi återfinner följande påstående av kamrat Zinovjev på sidan 123 i rapporten från den utvidgade Exekutivens möte: ”Arbetarregeringen är detsamma som proletariats diktatur. Den är en pseudonym för en sovjetregering (hör där, hör där). Uttrycket är mera lämpat för den vanlige arbetaren och därför kommer vi att använda det.” Enligt vår uppfattning är detta fel. Arbetarregeringen är inte proletariats diktatur (helt riktigt, från den tyska delegationen), den är endast en paroll som vi för fram för att vinna över arbetarna och övertyga dem om att arbetarklassen måste bilda en enhetsfront i kampen mot borgarna. Om parollen skulle följas eller antas av en majoritet av arbetarklassen, och om de skulle ta upp kampen för detta på ett seriöst sätt, så skulle det snart bli uppenbart att försöket att upprätta denna arbetarregering (åtminstone i de flesta länder med en stor proletär befolkning) skulle leda antingen till proletariats diktatur eller till ett utdraget skede av mycket intensiv klasskamp, nämligen till inbördeskrig i alla dess former.

I det avseendet anser vi parollen om en arbetarregering som nödvändig och lämplig för att vinna massorna. Den kommer att leda till en häftigare klasskonflikt ur vilken slutligen proletariats diktatur kommer att födas....

*Radek*²: Angående kravet på en arbetarregering. En arbetarregering är inte proletariats diktatur, det är helt klart; den är ett av de möjliga övergångsstadierna till proletariats diktatur. Möjligheten av ett sådant övergångsstadium har sin grund i det faktum att de arbetande massorna i Västeuropa inte är så politiskt formlösa som i öst. De är partimedlemmar och de håller sig till sina partier. I öst, i Ryssland, var det lättare att uppta dem i kommunismens fälla efter den revolutionära stormens utbrott. I era länder är det mycket svårare. De tyska, norska och tjeckoslovakiska arbetarna är mera benägna att vara emot en koalition med borgarna och i stället vara för en koalition av arbetarpartier som kunde garantera dem åttatimmarsdagen, en extra bit bröd o s v. Ett arbetarparti uppstår för det mesta på det här sättet, antingen till följd av en inledande kamp eller på grund av parlamentariska kombinationer, och det vore vansinne att avfärda de möjligheter en sådan situation erbjuder på ett envist och dogmatiskt sätt.

Nu uppstår frågan – skall vi luta oss tillbaka på denna mjuka dyna och vila ut, eller skall vi i stället leda massorna till kamp utifrån deras egna illusioner om en arbetarregerings möjligheter att förverkliga programmet? Om vi uppfattar arbetarregeringen som en mjuk dyna så har vi redan lidit politiskt nederlag. Vi skulle då inta vår plats bredvid socialdemokraterna som en ny sorts skojare. Å andra sidan, om vi håller vi liv massornas medvetande om att en arbetarregering är ett tomt skal om det inte finns arbetare bakom den som smider sina vapen och bildar fabriksråd för att tvinga regeringen att hålla rätt kurs utan att göra några kompromisser åt höger, som gör arbetarregeringen till utgångspunkt för att kämpa för proletariats diktatur, då ger en sådan arbetarregering så småningom vika för en sovjetregering, och då blir den inte en mjuk dyna utan snarare en hävstång för erövrandet av makten på revolutionär väg.

Jag vill minnas att en kamrat sa: ”Arbetarregeringen är inte en historisk nödvändighet, den är en historisk möjlighet.” Detta är, enligt min uppfattning, korrekt uttryckt. Det vore helt och hållet fel att påstå att människans utveckling från apa till folkkommissarie nödvändigtvis måste ske via stadiet av en arbetarregering (Skratt). En sådan historisk variant är möjlig, och

² Karl Radek var en av Kominterns främste ledare 1919–23 som specialist på Tyskland. Han var med i Vänsteroppositionen (ledd av Trotskij), gjorde avbön, men dömdes till straffarbete under Moskvarättegångarna. Mördades 1939 på Stalins order.

den är i första hand möjlig i ett antal länder med starka proletära rörelser och bonderörelser, eller där arbetarklassen numerärt är fullständigt överlägsen borgarna, som fallet är i England. En parlamentarisk arbetarseger är helt möjlig i England. Den kommer inte att äga rum i de nuvarande valen, men den kan bli aktuell i framtiden och då kommer frågan att resas: Vad är en arbetarregering? Är det inget annat än en ny version av den borgerligt-liberala regeringen, eller kan vi driva den till att bli något mera? Jag anser att Austen Chamberlain³ hade rätt när han sa: ”Om en arbetarregering kommer till makten i England, kommer den att börja med att ledas av Clynes⁴ och sluta som en vänsterregering, därför att den senare kan lösa arbetslöshetsproblemet”.

Således anser jag, kamrater, att Exekutiven har i det stora hela intagit den rätta attityden i denna fråga, när den å ena sidan varnar för inställningen antingen en sovjetregering eller ingenting, och å andra sidan för illusionerna som gör arbetarregeringen till en sorts fallskärm....

Duret (Frankrike): Det finns en annan aspekt av enhetsfronts-taktiken som trots alla mina ansträngningar fortfarande går över mitt förstånd. Jag syftar på frågan om arbetarregeringen. Kamrat Thalheimer har ägnat fem eller sex sidor åt att förklara för mig vad som menas med en arbetarregering. Men det har inte påverkat mig. Jag förmår inte förstå. Kamrat Radek har gjort ett försök att förklara samma ämne mer utförligt, men jag förstår fortfarande inte. Det verkar som om jag får ge upp.

*Bordiga*⁵ (Italien): Vad beträffar parollen arbetarregering, om vi kan vara säkra på – som var fallet med den utvidgade Exekutiven förra juni – att den inte betyder någonting annat än ”arbetarklassens revolutionära mobilisering för att störta borgarnas herravälde”, finner vi att den i vissa fall kan ersätta parollen proletariats diktatur. I vilket fall som helst skulle vi inte sätta oss emot den om den inte användes opportunistiskt i syfte att dölja vårt programs verkliga karaktär. Om parollen om en arbetarregering skulle ge massorna den föreställningen att det väsentliga problemet i relationen mellan arbetarklassen och staten – som vi grundar vårt program och organiserandet av Internationalen på – att det problemet kan lösas på annat sätt än genom väpnad kamp för makten i form av proletariats diktatur, då kommer vi att förkasta denna taktiska metod därför att den äventyrar ett grundläggande villkor för proletariats och partiets förberedelser inför de revolutionära uppgifterna endast med avsikten att uppnå den tvivelaktiga framgången av en omedelbar popularitet.

Grazidei (Italien): Låt oss komma in på begreppet arbetarregering. I ett land där en stor del av arbetarklassen fortfarande genomsyras av borgerliga eller halvt borgerliga uppfattningar om demokrati, är det fullt möjligt att en arbetarregering under någon tid kan finna stöd i fackföreningarna å ena sidan – och det måste vi ge en ökad politisk betydelse – och i parlamentarisk form å andra sidan. Vi kan inte ta avstånd från en arbetarregering därför att den under en kort tid antar parlamentarisk form. Detta skulle vara ett stort misstag. I Ryssland efter marsrevolutionen⁶ sökte kommunisterna öka sovjeternas politiska styrka trots att de fortfarande var i minoritet, men de övergav inte parlamentet när en rent socialdemokratisk regering var vid makten. I Tyskland, efter kejsardömets fall fann vi parlament och sovjeterna sida vid sida.

³ Austen Chamberlain var ledare för Tories, det konservativa partiet i Storbritannien.

⁴ John Robert Clynes var en av ledarna för labourpartiet vid den här tiden. Han blev senare medlem i den första labourregeringen.

⁵ Amadeo Bordiga var ledare för det italienska kommunistpartiet. Efter brytning med Komintern ledde han en vänsteristisk organisation (”Internationalistiska kommunistiska partiet”) under många år.

⁶ Marsrevolutionen: I mars 1917 störtades tsaren i Ryssland. Perioden därifrån fram till den socialistiska revolutionen åtta månader senare kännetecknades av instabilitet, regeringskriser, uppbygge av sovjeterna, mobiliseringar och motangrepp från regeringen etc.

Självklart måste kommunister alltid förklara för arbetarna att en verklig arbetarregering endast kan bildas som en följd av väpnat uppror mot borgarna och att denna regering måste stå under kontroll av klassens organisationer. De måste ständigt förklara för arbetarna att om inte proletariats diktatur uppnås ganska snart, så kommer inte arbetarregeringen att kunna motstå borgarnas angrepp.

Michalkowski (Warszawski, Polen): Jag skulle vilja säga några få ord om parollen arbetarregering. Jag inbillar mig att det har förekommit mycken filosofisk spekulation i frågan. (Alldeles riktigt, från de tyska bänkarna).

Kritiken av denna paroll har förts enligt tre linjer – en arbetarregering är antingen en Scheidemann-regering⁷ eller en koalitionsregering mellan kommunisterna och socialförrädarna. Den får stöd antingen i parlamentet eller i fabriksråden. Antingen är den uttryck för proletariats diktatur eller så är den det inte. Jag anser filosofisk spekulation vara malplacerad – vi har ju praktisk historisk erfarenhet. Vad gjorde bolsjevikerna 1917 innan de erövrade makten? De krävde ”All makt åt sovjeterna”. Vad betydde detta vid den tiden? Det betydde överlämnandet av makten åt mensjevikerna och socialrevolutionärerna⁸ som var i majoritet i sovjeterna. Vid den tiden innebar det en arbetarregering i vilken socialförrädare deltog, och som var riktad mot proletariats diktatur. Men, denna paroll var ett bra agitationsvapen i bolsjevikernas händer.

Det är möjligt att en stark revolutionär rörelse kommer att bryta ut vid en tidpunkt då vi ännu inte vunnit majoriteten av proletariats. Men när den uppstår kommer jämsningen att göra det möjligt för oss att vinna majoriteten av proletariats mycket snabbare än vi kan idag, och den paroll vi kommer att föra fram kommer med stor sannolikhet att vara den paroll som Exekutiven, i en eller annan form, försökte formulera. Den regering vi då kommer att kräva kommer på det hela taget att vara en arbetarregering, men grundad på massorna. Om Exekutiven inte har lyckats att formulera en lösning på denna fråga så beror det på att vi har förväxlat termerna och försökt ge våra paroller en bestämd form när de i själva verket är beroende av de revolutionära omständigheterna.

Domb ski (Polen): Vad beträffar arbetarregeringen så befann jag mig i samma tillstånd som min vän kamrat Duret, jag kunde inte förstå innebörden av arbetarregeringen i vår taktik. Jag har äntligen fått höra en klar definition av denna regering. Kamrat Radek har i ett privat samtal tröstat mig med att en sådan regering inte avses i Polen (Kamrat Radek: ”Det har jag aldrig sagt”). Ah! I så fall får väl även Polen utstå straffet av en sådan regering. Det är med andra ord ett internationellt problem. Kamrat Radek påstår att en arbetarregering inte är en nödvändighet utan endast en möjlighet och att det vore vansinne att avstå från sådana möjligheter. Frågan är huruvida vi genom att skriva in alla möjligheter på vår fana kan påskynda förverkligandet av dessa möjligheter. Jag föreställer mig att det är helt möjligt att det i elfte timmen uppstår en så kallad arbetarregering som inte är proletariats diktatur. Men, jag är övertygad om att när en sådan regering uppstår så är det till följd av en serie krafter, såsom vår kamp för proletariats diktatur, socialdemokraternas kamp emot den, o s v. Är det lämpligt att bygga våra planer på ett sådant antagande? Det tror jag inte för jag anser att vi borde stå fast i vår kamp för proletariats diktatur.

⁷ Scheidemann-regering: Philipp Scheidemann var en av ledarna för högerflygeln inom den tyska socialdemokratin och stödde bl a den tyska borgarklassen i första världskriget. Efter kriget satt han i den regering som ansvarade för krossandet av revolutionen i Tyskland 1918 och morden på revolutionärerna Rosa Luxemburg och Karl Liebknecht.

⁸ Mensjevikerna: den opportunistiska delen av den ryska socialdemokratin som splittrades 1903, vid tiden för revolutionen 1917 ett eget parti med starkt stöd bland de ryska arbetarna trots sin småborgerliga ledning, Socialrevolutionärerna uppstod ur de s k narodnikerna, en populistisk strömning, och hade 1917 sitt starkaste stöd bland bönderna.

Detta innebär inte att vi inte bör resa några delkrav.

Kolarov (Balkans Kommunistiska Federation): ... Problemet med arbetarregeringen uppstår inte i de jordbrukande länderna på Balkan, därför kommer jag inte att uppehålla mig vid den.

....

Zinovjev (sammanfattningsvis): Kamrater, ni måste tillåta mig att något ingående diskutera frågan om arbetarregeringen. Det är ännu inte helt klart för mig om det råder allvarliga meningsskiljaktigheter vad gäller denna fråga, om frågan behandlats på ett uttömmande sätt, eller om en stor del av våra åsiktsskillnader beror på olika terminologi.

Under kongressens lopp och under utarbetandet av resolutionen om de taktiska frågorna, som vi kommer att ta upp efter frågan om den ryska revolutionen, kommer detta att redas upp. Vad mig beträffar så har frågan ingenting att göra med ordet "pseudonym" som har citerats här. Under dessa omständigheter är jag helt beredd att överge termen. Men, själva poängen är innebörden. Jag tror, kamrater, att frågan kommer att klargöras om jag uttrycker mig på följande sätt: Det är helt klart rör oss att varje borgerlig regering är en kapitalistisk regering. Men jag är rädd att man inte kan kasta om påståendet. Varje arbetarregering är inte en proletär regering; varje arbetarregering är inte en socialistisk regering.

Denna skillnad är grundläggande. Den avslöjar att borgarna har sina utposter inom vår klass men att arbetarna inte har sina utposter i borgarnas läger. Det är omöjligt för oss att ha våra utposter i borgarnas läger. Varje borgerlig regering är en kapitalistisk regering och även många arbetarregeringar kan vara borgerliga regeringar tack vare deras sociala sammansättning. Jag tror att poängen är att det finns olika arbetarregeringar. Enligt min åsikt kan man tänka sig fyra typer av arbetarregeringar, utan att ens därmed ha uttömt alla möjligheter. Det kan finnas en arbetarregering som beroende på sin sammansättning är liberal som t ex den australiensiska labourregeringen.⁹ Flera av våra kamrater menar att termen arbetarregering är felaktig eftersom vi i Australien har haft sådana arbetarregeringar av borgerlig karaktär. Dessa var faktiskt arbetarregeringar, men deras sammansättning var rent liberal till sin natur. De var borgerliga arbetarregeringar, om man får kalla dem så.

Låt oss ta ett annat exempel: allmänna val äger just nu rum i England. Det är inte sannolikt men vi kan lika gärna i teorin anta, som en möjlighet, att en arbetarregering kommer att väljas som kommer att likna den australiensiska Labourregeringen, och att den kommer att vara liberal till sin sammansättning. Således kan en arbetarregering i England under bestämda förhållanden utgöra utgångspunkten för en revolutionär situation. Det skulle mycket väl kunna inträffa. Men i sig självt är den ingenting mera än en liberal arbetarregering. Vi kommunister röstar idag på en arbetarregering i England. Det är detsamma som att rösta på en liberal arbetarregering. De engelska kommunisterna tvingas på grund av de rådande förhållandena att rösta på en liberal arbetarregering. Detta är den absolut korrekta taktiken. Varför? Därför att detta mål kunde vara ett steg framåt; därför att en liberal arbetarregering i England skulle störa balansen och fördjupa kapitalismens bankrutt.¹⁰ Vi såg i Ryssland under Kerenskij's regering¹¹ hur kapitalismen krossades trots att liberalerna var kapitalismens agenter. Under perioden från februari till oktober 1917 kallade Plechanov¹² mensjeviker för halv-bolsjeviker. Vi menar att detta var en överdrift. De var inte halv-bolsjeviker utan endast kvartsbolsjeviker. Vi sa detta för att vi befann oss i krig med dem och för att vi såg deras förräderi

⁹ Se Lenins artikel [I Australien](#) (1913)

¹⁰ En argumentering för detta kan man finna i Lenins bok "Radikalismen som kommunismens barnsjukdom"

¹¹ Kerenskij's regering var den regering som störtades i oktoberrevolutionen. Kerenskij var ledare för högerflygeln inom socialrevolutionärerna (se not 8)

¹² Georgij Plechanov var en av grundarna för den ryska socialdemokratin och ledande teoretiker. Han blev storrysk patriot under första världskriget och gick emot oktoberrevolutionen.

gentemot arbetarklassen. Objektivt sett hade Plechanov rätt. Objektivt sett var den mensjevikiska regeringen bäst lämpad att göra pannkaka av kapitalismen genom att göra sin ställning ohållbar. Vårt parti som då höll på att bekämpa mensjevikerna ville inte och kunde inte se detta. Partierna var inställda på konflikt. Under sådana omständigheter kan vi bara se att de är arbetarklassens förrädare. De är inte motståndare till borgarna, men när de under någon tid håller borgarnas vapen i sina händer, då vidtar de vissa åtgärder som objektivt sett riktar sig mot den borgerliga staten. Därför stöder vi den liberala arbetarregeringen och Labourpartiet i England. Den engelska bourgeoisin har rätt när den säger att en arbetarregering kommer att börja med Clynes och sluta i händerna på vänsterflygeln.

Det är den första typen av tänkbar arbetarregering.

Den andra typen är en socialistisk regering. Det är tänkbart att det Förenade Socialdemokratiska Partiet i Tyskland bildar en rent socialistisk regering. Det skulle också vara en arbetarregering, en socialistisk regering, naturligtvis med ordet socialistisk inom citationstecken. Man kan lätt föreställa sig en situation där vi skulle ge en sådan regering ett villkorligt erkännande, ett villkorligt stöd. Man kan föreställa sig en socialistisk regering som ett första steg i en revolutionär förändring av situationen.

En tredje typ är den så kallade koalitionsregeringen, det vill säga en regering i vilken socialdemokrater, fackföreningsledare och kanske även kommunister deltar. Det är en tänkbar möjlighet. En sådan regering är ännu inte proletariats diktatur, men det är kanske en utgångspunkt för diktaturen. Om allt går väl, kan vi sparka ut den ena socialdemokraten efter den andra ur regeringen tills makten faller i kommunisternas händer.

För det fjärde har vi en arbetarregering som är en verklig arbetarregering, det vill säga en kommunistisk arbetarregering som är en arbetarregering i ordets rätta bemärkelse. Detta uttömmer på intet sätt frågan. Det kan förekomma en femte eller en sjätte typ, och de kan alla vara utomordentliga utgångspunkter för en mera utbredd revolutionär förändring av situationen.

Men, för att bygga en arbetarregering i revolutionär mening måste man störta borgarna; och det är det viktigaste. Vi får inte glömma att skilja mellan två saker här: 1) Våra agitationsmetoder; hur vi bäst kan tala till arbetarna, hur vi kan göra det möjligt för dem att förstå ståndpunkten. För det ändamålet tror jag parollen ”arbetarregering” är bäst lämpad. 2) Hur händelserna kommer att utvecklas historiskt, i vilka konkreta former revolutionen kommer att komma till uttryck.

Vi måste se frågan i alla dess aspekter. Det är icke desto mindre svårt att göra några förutsägelser. Om vi ser på parollen om en arbetarregering från denna nya ståndpunkt, som en konkret väg för förverkligandet av den proletära revolutionen, kan vi ifrågasätta om revolutionen med nödvändighet skulle genomgå en etapp med en arbetarregering. Vår vän Radek sa igår att en arbetarregering är ett mellansteg på vägen till proletariats diktatur. Jag håller med honom, det är en möjlighet, eller mera exakt en sällsynt möjlighet. Detta betyder inte att parollen om en arbetarregering inte är bra. Den är ett bra agitationsinstrument där styrkeförhållandena tillåter den. Men om vi ställer denna fråga: Är arbetarregeringen ett nödvändigt steg på vägen till revolutionen? Då måste jag svara att det är inte den frågan vi måste besvara här. Det är en väg, men den minst sannolika. I länder med en väl utvecklad borgarklass, kan proletariats erövra makten endast med våld, genom inbördeskrig. I ett sådant fall kommer ett mellanstadium inte i fråga. Det kan äga rum men det är meningslöst att diskutera här. Det enda som krävs är att vi har klart för oss vilka olika möjliga vägar som kan leda till revolutionen.

Arbetarregeringen behöver inte vara något annat än en liberal arbetarregering som i England och Australien. Sådana arbetarregeringar kan vara användbara för arbetarklassen. Agitationen

för en arbetarregering är klok, vi kan vinna många fördelar genom som den. Men vi får under inga villkor glömma våra revolutionära perspektiv. Här har jag en stilig artikel av den tjeckoslovakiske ministern Beneš. Jag ska läsa ett stycke för er:

Čas [Tid], minister Beneš's tidning skriver den 13 september:

”Kommunistpartiet bygger en arbetarnas enhetsfront med hjälp av en paroll mot arbetslösheten.

Vi kan inte förneka att kommunisterna är smarta. De vet hur man ska föra fram samma sak till arbetarna på olika sätt. Till exempel, för en tid sedan började kommunisterna en kampanj för upprättandet av sovjeter. När de såg att denna kampanj misslyckades, stoppade de agitationen, för att återuppta den ett och ett halvt år senare under täckmantel av enhetsfrontskommittéer. Proletariatets enhetsfront kan bli en enorm kraft om den grundar sig på progressiva idéer, men Moskvas idéer är inte progressiva.”

Jag tror att denna borgare har rätt. Vi kommunister som närmar oss massorna som är intellektuellt förslavade av bourgeoisin, måste göra vårt yttersta för att upplysa vår klass. Jag har sagt att en arbetarregering de facto kan vara en borgerlig regering. Det är vår plikt att på alla sätt upplysa de mer mottagliga delarna av arbetarklassen. Men innehållet i våra utlåtanden måste alltid vara detsamma.

Ännu en sak kamrater, sovjetregering betyder inte alltid proletariatets diktatur. Långt därifrån. En sovjetregering existerade under åtta månader i Ryssland parallellt med Kerenskijs regering, men detta var inte proletariatets diktatur. Icke desto mindre försvarade vi parollen om en sovjetregering och övergav den endast under en kortare period.

Det är därför jag tror att vi kan anta taktiken med en arbetarregering med lugnt samvete, under det enda villkoret att vi inte glömmar vad den faktiskt innebär. Ve oss om vi någon gång tillåter en antydan smyga sig in i vår propaganda om att en arbetarregering är ett nödvändigt steg som kan uppnås på fredlig väg som en period av uppbygge, som kan ersätta inbördeskrig etc. Om sådana uppfattningar finns bland oss, måste vi bekämpa dem skoningslöst. Vi måste skola arbetarklassen genom att säga: ”Ja, kära vänner, för att upprätta en arbetarregering måste borgarna först störtas och besegras.”

Internationalen måste anta den korrekta taktiken men, det finns ingen taktik med vars hjälp vi skulle kunna överlista borgarna och mjukt glida över i arbetarregeringens famn. Det viktiga är att vi störtar borgarna, varefter olika former av arbetarregeringar kan upprättas.

Ur Diskussionen om ”Kapitalets offensiv”, 11, 16 och 17 november 1922

Radek (rapporterar): I den avslutande delen av mitt tal, kamrater, ämnar jag i korthet behandla kampparollerna.

Det är obestridligt att utgångspunkten för våra aktiviteter måste vara kravet på högre löner, kravet för bibehållandet av åttatimmarsdagen, och kravet för utvecklandet av en rådsrörelse i industriernas fackföreningar. Men dessa krav är inte tillräckliga. Arbetare som inte tillhör något politiskt parti alls kan kräva och kräver faktiskt också en dagslön på ettusen mark, emedan femhundra mark inte är tillräckligt för livets nödtorft. Men de upplever att en ökning av deras löner i sedlar inte löser deras bekymmer. Till en början kan sådana paroller vara tillräckliga; men ju längre kampen varar, ju nödvändigare blir det att proklamera politiska paroller, paroller om samhällets organisering. När tiden är mogen att formulera sådana krav, är det dags att övergå från defensiv till offensiv handling. Under sådana förhållanden måste vi föra fram kravet på kontroll över produktionen och göra det helt klart för arbetarna att detta är den enda vägen ut ur ekonomiskt kaos.

Nu kommer jag till en fråga som spelar stor roll i vårt motstånd mot den kapitalistiska offensiven. Jag tänker på frågan om arbetarregeringen. Den viktigaste poängen för oss i detta sammanhang är att i stället för att klassificera föra fram frågan: Vad tänker massorna av arbetare, inte bara kommunisterna, på när de talar om arbetarregeringar? Jag begränsar mig till de länder där sådana idéer redan har övervägts: England, Tyskland och Tjeckoslovakien. Tänk på Labourpartiet i England. Kommunismen är där ännu inte en kraft med massförankring. I länder där kapitalismen håller på att förfalla är denna ide intimt förknippad med iden om en enhetsfront. Precis på samma sätt som arbetaren säger att innebörden av enhetsfronten är att kommunister och socialdemokrater måste göra gemensam sak i fabriken vid en strejk, så betyder iden om en arbetarregering något liknande för massan av arbetare. Arbetarna föreställer sig en regering bestående av alla arbetarpartierna. Vad innebär det praktiskt och politiskt för massorna?

Hur frågan avgörs politiskt beror på huruvida socialdemokratin möter sin dödsdom samtidigt som borgarna. Skulle så vara fallet, så kan arbetarregeringen endast anta formen av det kommunistiska proletariats diktatur. Vi kan inte besluta för socialdemokraterna om deras politik. Vad vi måste besluta om är följande:

När vi leder massorna i kampen mot kapitalets offensiv, är vi då beredda att kämpa i namn av en sådan arbetarkoalitions-regering? Är vi eller är vi inte beredda att framtvinga de nödvändiga villkoren för dess förverkligande?

Det är en fråga som skulle förvirras för massorna av teoretiska beräkningar. Enligt min mening, när vi har med kampen för en enhetsfront att göra, bör vi säga rakt ut att om de socialdemokratiska arbetarna tvingar sina ledare att bryta med borgarna, då är vi beredda att delta i en arbetarregering, så länge som denna regering är ett instrument i klasskampen. Jag menar, om den är beredd att kämpa sida vid sida med oss.

När vi tänker på kampen mot kapitalets offensiv är det inte en parlamentarisk kombination vi har i åtanke, utan en plattform för att mobilisera massorna, en arena för kampen.

Så länge vi har med den breda fronten för proletariats frihetskamp att göra, så är parollen om en arbetarregering nödvändig för att förse oss med direktiv; det är en paroll som vässar udden på våra politiska vapen. Det ögonblick då arbetarna samtidigt befinner sig i kamp för en arbetarregering och i kamp för kontroll över produktionen kommer att bli det ögonblick då vår viktigaste offensiv kommer att påbörjas, det ögonblick då vi kommer att upphöra med att nöja oss med att försöka försvara det vi har, och i stället kommer att flytta fram våra positioner till en attack för att erövra nya ställningar. Vår offensiv kommer att påbörjas då massan av arbetare är beredd att kämpa för dessa två paroller.

Ravenstein (Holland): Kamrat Trotskij uppmärksammade faran med reformistiska och pacifistiska illusioner i de västerländska partierna. Nå, i ljuset av de senaste årens erfarenheter kan det inte finnas två olika uppfattningar i denna fråga.¹³ Men han sade vidare att den politiska bakgrunden till dessa illusioner förmodligen skulle vara väldigt gynnsamma en tid framöver. Han grundade denna syn på antagandet att den politiska utvecklingen i de västerländska länderna mycket lätt kommer att leda till ett block och följaktligen till en regering bestående av småborgerliga pacifistiska element, ett vänsterblock så att säga, som skulle göra anspråk på arbetarpartiernas stöd. Under sådana omständigheter skulle det finnas stor risk för att ett sådant block skulle få stöd från kommunister eller åtminstone på beredskap till ett sådant stöd;

¹³ "De senaste årens erfarenheter" syftar på hur majoriteten av de socialistiska partierna slöt upp bakom sin egen borgarklass från och med utbrottet av första världskriget och framöver, med allt vad det innebar (jfr t ex Scheidemannregeringen not 7).

men enligt min mening är tiden förbi för den typen av vänsterblock, och den tiden kommer aldrig åter.

Demokratin krossas av ”höger”. Detta är det dominerande faktumet i dagens politik i alla de gamla borgerliga länderna som England, Belgien och Holland....

Denna utveckling slår undan fötterna på arbetarpartierna och även på de reformistiska och pacifistiska grupperna....

Slutligen vill jag påpeka att det är en helt och hållet felaktig föreställning att förvänta sig av Henderson¹⁴ och Clynes i England eller Longuet och Blum¹⁵ i Frankrike att de skulle vara förmögna att bilda en regering som vilar på borgerliga reformistiska element. Alla Hendersons, Clynes, Longuets, Vanderveldes och Troelstras¹⁶ skulle endast kunna förverkliga sina högsta mål som ministrar i en imperialistisk enhetsfront. Men den imperialistiska enhetsfronten skulle absolut inte kunna föras in under den strikta definitionen av en arbetarregering.

Därför drar jag slutsatsen att den proletära enhetsfronten ger den största taktiska vägledningen i alla kapitalistiska stater, där proletariatet ännu inte varit segerrikt, utan någon åtskillnad beträffande deras historia, kultur eller tradition. Å andra sidan kan arbetarregeringen endast komma ifråga under särskilda omständigheter som kan uppstå i centrala Europa och kanske i andra länder. Men endast under den proletära enhetsfrontens metod kan den kommunistiska internationalen kämpa och segra i hela världen.

Stern (Österrike): ... Parollen om en arbetarregering är ett motdrag mot parollen om en koalitionsregering. Enhetsfronten är inte längre en defensiv åtgärd, den har redan blivit ett angreppsvapen.

Radek (svar):.... Så långsamt som vi utgör den svagare delen av arbetarrörelsen så måste vi ha med socialdemokraterna att göra, även om vi vet att socialdemokraternas ledare är revolutionens medvetna fiender. Men, det finns en möjlighet att socialdemokraterna förråder borgarna i stället för arbetarklassen. Om trycket från massorna tvingar socialdemokraterna att överge sin koalitionspolitik, kommer vi att vara beredda att bekämpa vår gemensamma fiende, borgarna, tillsammans med dem. Vi ska inte bara bevara vår ideologiska renhet; vi måste delta i arbetarnas dagliga kamp också.

Hur tillämpar det brittiska kommunistpartiet sin enhetsfronts-taktik? Exekutiven har i sitt manifest till arbetarna visat att hela labourpartiets politik inte är någonting annat än ett ständigt förräderi mot arbetarklassens intressen. Men Exekutiven har också sagt till arbetarna: ”Om labourpartiet är segerrikt och bildar regering, kommer det till slut, förr eller senare, att förråda er och visa arbetarna att dess mål är att bevara kapitalismen. Då kommer arbetarna antingen att överge det eller också kommer labourpartiet att kämpa på grund av massornas påtryckningar, och då kommer vi att ge det vårt stöd. Vi för fram en bestämd paroll: 'Rösta på det, men var beredda att kämpa mot det.'”

¹⁴ Arthur Henderson, brittisk labour-ledare

¹⁵ Leon Blum, fransk socialistledare

¹⁶ Pieter Jelles Troelstra, nederländsk socialdemokratisk ledare